

2. Концепция общего среднего экологического образования/И.Д. Зверев, А. Н. Захлебный, И. Т. Суравегина, Л. П. Симонова-Салеева.–М., 1994.–103 с.

3. Національна екологічна політика України: оцінка і стратегія розвитку: документ в рамках проекту ПРООН/ГЕФ “Оцінка національного потенціалу в сфері глобального екологічного управління в Україні”- К., 2007.– 185 с.

4. Українська екологічна енциклопедія / редкол: Р. С. Дяків [та ін.] - -2-е вид. – К.: МЕФ, 2005. – 807 с.

О. В. Скалько

м. Київ

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ У СТАРШІЙ ШКОЛІ НА ПРОФЕСІЇ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОГО НАПРЯМУ

Анотація. Розкрито засади організації професійної орієнтації учнів старших класів в умовах природничо-математичного напрямку профільного навчання.

Ключові слова. професійна орієнтація, професії природничо-математичного напрямку.

Проблема професійного самовизначення стає особливо актуальною у старшому шкільному віці, однак не обмежується тільки цим етапом у житті людини. Первісний вибір трудової діяльності може бути переосмисленим у подальшому процесі професіоналізації людини, у тому числі під час навчання у вищому навчальному закладі або після його закінчення.

Потреба у зміні професії може з'явитись як у молодій людини, так і у працівника зрілого віку, але завданням шкільної профорієнтації є, насамперед, мінімізувати ці явища, щоб запобігти нераціональному використанню людських трудових ресурсів.

Нині, у ринкових умовах пріоритет надається комунікативним, адаптивним працівникам із ціннісними орієнтаціями, які відповідають корпоративній культурі організації [3]. Але, як, відомо, учням, які обирають природничо-математичний напрям навчання, притаманні інтровертовані риси темпераменту. Поряд із високим рівнем вербального та, особливо, невербального інтелекту, просторової уяви та таких якостей, як уважність, вміння зосереджуватись, розвинута спостережливість, уява та інтуїція, в них, інколи, не вистачає комунікабельності, емпатійності, здатності упевнено почувати себе у навколишньому соціальному середовищі.

Ці здібності та якості характеру безпосередньо пов'язані із тими галузями діяльності, на які орієнтовані ці старшокласники. Природничо-математичному профілю навчання найбільше відповідають професії типу “людина-техніка”, “людина-знак”, “людина-природа”. Люди, професії яких належать до цих типів, повинні вміти концентрувати, перемикати та розподіляти увагу, мати добру пам'ять на знаки, символи, слова, мати такі особисті якості, як охайність, посидючість, сумлінність.

У професій “людина-знакова система” до природничо-математичного напрямку відносять, насамперед, роботу з абстрактно-формалізованими знаками (математичні, хімічні знакові системи), створення наукової інформації (математики, астрономи, механіки, фізики, хіміки), накопичення, аналіз і

обробка інформації (метрологи, статистики, програмісти), робота з наочно-схематичними знаковими системами (наочно-схематична документація): креслярі, картографи, топографи, маркшейдери, штурмани, професії диспетчерсько-операторського типу. Для професій типу “людина-природа” характерне особливе ставлення людини до природи. Для них професійно важливими якостями є: любов до усього живого, охайність, сумлінність, терпіння, наполегливість, витримка, схильність до творчості. Особливо важливим для них є невербальний інтелект. Великого значення набуває здатність до передбачення майбутнього, до прогнозу (ймовірнісне прогнозування), самостійність у мисленні і поведінці. У цьому типі можна виділити такі професії: лісник, інспектор рибоохорони, еколог, геолог, метеоролог, океанолог, біолог. А також професії, пов’язані із сільськогосподарською працею. Для цього типу професій найбільш високі вимоги висуваються до уважності, зосередженості, спостережливості.

Частина професій пов’язана із подорожами, експедиціями. Тому потрібні фізична витривалість, спритність. Під час експедицій та подорожей відображається ставлення людини один до одного, їх взаємний вплив, переживання та розуміння [3]. Розвиток особистості неможливий без побудови якісного процесу спілкування, оскільки саме завдяки йому відбувається саморозвиток особистості. У зв’язку з цим підвищується роль комунікативного компонента у структурі майбутнього професіонала, наявність якого забезпечує прогнозування та програмування процесу спілкування відповідно до ситуації.

Безумовно важливими тут є такі якості особистості як, емпатійність, конформність.

На думку сучасних науковців, комунікативна компетентність – це інтегральна, динамічна саморозвивальна якість суб’єкта, що являє собою систему внутрішніх засобів орієнтування та регуляції комунікативних дій на основі знань про цілісний процес спілкування, комунікативні вміння, ціннісні ставлення, комунікативні рефлексії, спрямовані на оптимальне спілкування. Комунікативні навички і здатності відпрацьовуються за існуючими в наш час методиками розвитку комунікативних якостей. Особливого значення в наш час набуває розвиток цілісної структури особистості професіонала, ядром якої є система ціннісних орієнтацій. Саме ціннісними факторами обумовлена якість праці представників виробничої сфери, природоохоронної. Сумлінність як якість особистості обумовлювала якість трудового процесу. А, відтак, і якість житлово-комунальних і виробничих споруд, якими ми користуємося і сьогодні. Хисткість моральних усталень, орієнтація тільки на грошову винагороду призводить до падіння якості трудового процесу, а відтак, до техногенних катастроф і побутових аварій.

Таким чином, чи не найактуальнішою проблемою на сьогодні є формування системи ціннісних орієнтацій у старшокласників, що обирають математико-природничий профіль навчання.

Можуть виявитися необхідними комунікативні якості, які інколи бувають недостатньо розвинутими у представників цього типу. Тому одним із завдань

професійної орієнтації старшокласників, які обирають цей профіль, є розвиток комунікативних якостей й уміння пристосуватись до людського середовища.

Щодо змісту освіти – цей навчальний напрям будується на таких її галузях, як прикладна математика й інформатика, радіофізика та комп'ютерна техніка, біохімія, біофізика, хімія і біологія, екологія і природокористування, мікробіологія, біоекологія, гідрогеологія, інженерна геологія, захист навколишнього середовища, безпека життєдіяльності у техносфері, безпека технологічних процесів і виробництв. Звичайно, усі ці дисципліни викладаються у вищих навчальних закладах. А у середній школі загальні вимоги до навчальних досягнень учнів природничо-математичного напрямку навчання полягають у тому, що вони повинні мати загальні уявлення про закономірності природи та природничо-наукову картину світу, загальну будову Всесвіту, цілісність природи; знання про довкілля людини, його компоненти та зв'язок між ними. Найбільш ефективним, з точки зору формування професійно-необхідних якостей особистості у майбутніх працівників природничо-математичної сфери діяльності, є компетентнісний підхід [1].

За І. Бехом, трактування поняття “компетентність” дуже широке: до нього належать навчальні здібності, знання та вміння і навички. Наприклад: комунікативні, соціальні навички, моральні цінності та ставлення.

Особливу увагу, як ми вже зазначали, слід приділяти розвитку комунікативних навичок, оскільки ці навички в учнів даного профілю недостатньо розвинені. Нині спілкування розуміється науковцями як багатогранний процес взаємодії індивідів, спрямований на узгодження їхніх зусиль з метою налагодження взаємостосунків та досягнення спільного результату, а також як інформаційний процес, в якому, до речі, профільне навчання зовсім не означає, що всі, хто обирає цей профіль, обов'язково йдуть до вищого навчального закладу. Після математично-природничого профілю можна йти як у політехнічний інститут, так і у технікум, отримувати робітничу професію, або йти у медичний інститут, медичний коледж, сестринські курси; в аграрну академію, аграрний технікум, але всюди важливе ціннісне ставлення до об'єкта та предмета праці. Отож, у фокусі уваги – ціннісні орієнтації.

За І. Бехом, сучасна цивілізація народжує два основні типи особистості: особистість соціоцентровану; особистість егоцентровану.

На жаль, у житті переважає остання. Вона характеризується недостатнім рівнем гуманістичної самосвідомості, обмеженістю ціннісних орієнтацій, надто великого значення надає нижчим вітальним потребам [2]. І. Бех підкреслює, що “оманливій задоволеності життям людство зобов'язане, до деякої міри, декартівському раціоналізмові, недостатній увазі до духовно-емоційної сфери особистості”. Людина живе, не усвідомлюючи самої себе, своєї глибинної сутності, своїх справжніх духовно-емоційних потреб. А відтак – культ речизму, орієнтація на моду, на загальні цінності, цінності натовпу, а не на індивідуальні моральні та духовні цінності. Але ж у кожної людини своє щастя. Не обов'язково бути мільонером і мандрувати світом своєю яхтою. Можна бути лікарем,

вчителем і отримувати задоволення від сумлінного виконання своєї роботи, від свого професіоналізму, від поваги оточуючих.

Проблема ціннісних орієнтацій особистості якнайтісніше пов'язана із проблемою професійного самовизначення.

Література

1. Бех І.Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці / І. Д. Бех // Виховання і культура. – №12 (17, 18). – 2009. – С. 15 – 16.
2. Бех І.Д. Ціннісна сфера сучасної людини в контексті пріоритетів виховного процесу / І. Д. Бех // Шлях освіти. – №4. – 2010. – С. 8 – 9.
3. Кожан Т.О. Професійна орієнтація. / Т. О. Кожан. – К. : КНЕУ, 2009. – с. 10.
4. Чмут Т.К. Етика ділового спілкування : навч. посіб. [5 вид.] / Т. К. Чмут, Г. Л. Чайка. – К. : Вікар, 2006. – С. 223.

В. А. Старченко

м. Київ

ФОРМУВАННЯ УЗАГАЛЬНЕНОГО ОБРАЗУ ЛЮДСЬКОГО ЖИТЛА У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація. У статті описано методи, які були використані на етапі констатації з метою визначення узагальненого образу людського житла у старших дошкільників.

Ключові слова: простір дому, предметний світ, емоційний комфорт, старші дошкільники.

Метою даної статті є висвітлення методики експериментальної роботи на констатувальному етапі дослідження. До комплексу методів, що використовувалися на етапі констатації належать: педагогічне багаторазове спостереження за життєдіяльністю старших дошкільників (безперервне за часом проведення, відкрите та приховане за інформованістю досліджуваних, тематичне за обсягом, розвідувальне за стилем), бесіда та анкетування дорослих.

Так, метод спостереження був спрямований на вирішення завдань констатувального етапу дослідження: одержання інформації про реальний стан досліджуваного явища; збір первинної інформації для визначення напряму дослідження, встановлення особливостей формування уявлень дітей зазначеного віку про власне житло в різних умовах та ситуаціях. Спостереження охоплювало багато взаємопов'язаних явищ та модифікувалося під час діяльності. Протокол-облік дав можливість з оптимальною точністю підрахувати, класифікувати всі прояви, способи встановлення контактів, види діяльності, коло спілкування кожного досліджуваного, ставлення до однолітків та дорослих, до подій в їхньому житті та в житті особистому.

Дані, отримані під час спостереження заносилися експериментатором у протокол, у якому фіксувалися:

- інтерес до батьків, родичів, педагогів;;
- ставлення до дітей в ігровій діяльності;
- діяльність дитини під час сюжетно-рольової гри;
- наявність/відсутність інтересу до людей та подій в їхній домівці;
- вибір своєї соціальної ролі як в ігровій діяльності, так і в життєдіяльності групи.